

Lotterinemnda

Vedtak i Lotterinemnda 16. september 2024

Sak 2024/497 - Mental Helse - org.nr. 971 322 926 - klage over vedtak om delvis avslag på søknad om tilskudd fra spiloverskuddet til Norsk Tipping

Lotterinemndas medlemmer: Leder Martin Hennig, og medlemmene Shabneet K. Bains og Elisabet Ekberg

Sakens bakgrunn

- (1) Mental Helse (heretter «klager») søkte 31. august 2023 om tilskudd fra spiloverskuddet til Norsk Tipping. Søknadens fordelingsgrunnlag var på 98 939 654 kroner.
- (2) Lotteritilsynet innvilget deler av søknaden 20. desember 2023, men reduserte fordelingsgrunnlaget fra 98 939 654 kroner til 91 468 060 kroner. Deler av reduksjonen av fordelingsgrunnlaget er begrunnet med at driftskostnadene til Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse (kompetansesenteret) faller utenfor den frivillige og ikke-fortjenestebaserte delen av virksomheten, jf. forskrift 5. desember 2022 nr. 2123 om tilskudd til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner fra spiloverskuddet til Norsk Tipping (forskriften) § 5 tredje ledd bokstav a. Tilsynet viser i denne sammenheng til en e-post fra klager 24. november 2023, hvor det kommer fram at klager har inntatt driftskostnadene knyttet til kompetansesenteret i fordelingsgrunnlaget. Driftskostnadene utgjorde 11 255 548 kroner. Tilsynet legger til grunn at senteret utfører en offentlig oppgave, og at offentlige oppgaver faller utenfor den frivillige delen av virksomheten, jf. forskriften § 5 tredje ledd bokstav a. Tilsynet avkorter dermed fordelingsgrunnlaget med senterets driftskostnader, og utbetaler et tildelingsbeløp på 9 757 884 kroner.
- (3) Klager påklaget vedtaket 9. januar 2024. Denne saken henger sammen med Lotteritilsynets delvise avslag på klagers søknad om merverdiavgiftskompensasjon, se Lotterinemndas avgjørelse i sak 2024/491. Klager har derfor sendt inn en felles klage på tilsynets vedtak om merverdiavgiftskompensasjon og vedtak om tilskudd fra spiloverskuddet til Norsk Tipping.
- (4) Klager anfører at det er korrekt at kompetansesenteret mottar tilskudd til drift fra Helsedirektoratet, men at dette også gjelder en vesentlig andel av bruker- og interesseorganisasjonene innenfor feltene psykisk helse og rus. Klager viser til at alle tilskudd som gis medfører krav om rapportering, måloppnåelse og formål. Klager anfører at Lotteritilsynets tolkning av regelverket vil gjøre at alle bruker- og interesseorganisasjoner faller utenfor merverdiavgiftskompensasjonsordningen, og at dette også vil gjelde for idretten. Videre anfører klager at kompetansesenteret ikke har noen avtaler med det offentlige, herunder kommuner eller fylkeskommuner.

Postadresse:

Postboks 511 Sentrum
5805 Bergen

Besøksadresse:

Zander Kaaes gate 7
5015 Bergen

Telefon:

+47 55 19 30 00

- (5) Klager viser videre til at denne saken skiller seg fra sakene om Fontenehusene. Ifølge klager har Fontenehusene en tydeligere tilknytning til det offentlige. Klager viser i denne sammenheng til at det må foreligge vedtak i kommunestyret for å kunne etablere og drifte et Fontenehus, og at søknad om tilskudd må undertegnes av kommunedirektøren. Kompetansesenteret har ikke slike krav for å få tilskudd. Klager påpeker at senteret utfører en oppgave på vegne av det offentlige, men med stor grad av selvstendighet og medvirkning fra brukere og pårørende. Klager anfører videre at det ikke er korrekt at senteret og Helsedirektoratet har en driftsavtale. Det vises for øvrig til klagen i sin helhet.
- (6) Lotteritilsynet har ikke funnet grunn til å omgjøre vedtaket og oversendte klagen med innstilling 2. april 2024 til Lotterinemnda for behandling.

Det rettslige grunnlaget

- (7) Det rettslige grunnlaget er forskrift 5. desember 2022 nr. 2123 om tilskudd til samfunnsnyttige og humanitære organisasjoner fra spilloverskuddet til Norsk Tipping (forskriften).
- (8) Det følger av forskriften § 4 første ledd bokstav a at en samfunnsnyttig eller humanitær organisasjon som ikke er nevnt i § 3 må være forhåndsgodkjent etter forskrift 17. november 2022 nr. 1978 om pengespill (pengespillforskriften) § 40 for å være tilskuddsberettiget. Vi gjør oppmerksom på at korrekt henvisning er pengespillforskriften § 38.
- (9) Det står videre i pengespillforskriften § 38 sjettede ledd at organisasjoner ikke kan bli forhåndsgodkjent dersom de utfører virksomhet som er organisert av eller er på vegne av det offentlige ved at stat, fylkeskommune eller kommune gjennom å oppnevne styremedlemmer eller på annen måte kan påvirke eller legge føringer for virksomheten.
- (10) Pengespillforskriften er hjemlet i lov 18. mars 2022 nr. 12 om pengespill (pengespilloven). Det følger av pengespilloven § 19 at overskuddet fra pengespillene skal gå til organisasjonens egen ikke-fortjenestebaserte virksomhet. Det kan ikke finansiere oppgaver som ved lov er lagt til offentlige organer eller virksomhet som utføres av eller på vegne av offentlige organer.
- (11) Beregning av tilskuddet gjøres etter forskriften § 5. Det følger av § 5 tredje ledd bokstav a at fordelingsgrunnlaget for den enkelte søker består av sentralleddets eller sentralorganisasjonens driftskostnader i henhold til forrige års regnskap, med fradrag av kostnader som faller utenfor den frivillige og ikke-fortjenestebaserte delen av virksomheten. Av § 5 siste ledd fremgår det at tilskudd regnes som frie midler innenfor mottakers formål.
- (12) Av forvaltningsloven § 34 følger det at klageinstansen kan prøve alle sider av saken og herunder ta hensyn til nye opplysninger. I dette ligger at klageinstansen fullt ut kan prøve både rettsanvendelsen, saksbehandlingen, faktum og det frie skjønn. Klageinstansen kan selv treffe nytt vedtak i saken eller oppheve det og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling.

Lotterinemndas vurdering

- (13) Mental Helse sin klage gjelder Lotteritilsynets vedtak 20. desember 2023 om delvis avslag på søknad om tilskudd fra spilloverskudd til Norsk Tipping.

- (14) Spørsmålet for Lotterinemnda er om driftskostnadene på 11 255 548 kroner til Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse (kompetansesenteret) kan trekkes fra fordelingsgrunnlaget.
- (15) I forskriften § 5 tredje ledd bokstav a står det at fordelingsgrunnlaget for den enkelte søker består av sentralleddets eller sentralorganisasjonens driftskostnader i henhold til forrige års regnskap, med fradrag av kostnader som faller utenfor den frivillige og ikke-fortjenestebaserte delen av virksomheten.
- (16) Lotteritilsynet har lagt til grunn at kompetansesenteret utfører en offentlig oppgave, og at offentlige oppgaver faller utenfor den frivillige delen av virksomheten, jf. forskriften § 5 tredje ledd bokstav a.
- (17) Avgrensningen «offentlige oppgaver til gode» er ikke nevnt eksplisitt som kostnader som «faller utenfor den frivillige og ikke-fortjenestebaserte delen av virksomheten», jf. forskriften § 5 tredje ledd bokstav a.
- (18) Det følger imidlertid av forskriften § 4 første ledd bokstav a at en samfunnsnyttig og humanitær organisasjon er kompensasjonsberettiget dersom organisasjonen er forhåndsgodkjent etter pengespillforskriften § 38. Ifølge pengespillforskriften § 38 sjette ledd kan organisasjoner som utfører virksomhet som er organisert av det offentlige ikke bli forhåndsgodkjent. Det samme gjelder om organisasjonen utfører virksomhet på vegne av det offentlige ved at det offentlige kan påvirke eller legge føringer for virksomheten. Dette inngangsvilkåret må derfor være oppfylt før Lotteritilsynet kan vurdere om noen av unntaksvilkårene i forskriften § 5 tredje ledd kommer til anvendelse. Lotterinemnda bemerker i denne forbindelse at i henhold til Lotteritilsynets praksis vil likevel en organisasjon kunne forhåndsgodkjennes selv om bare deler av organisasjonens virksomhet oppfyller vilkårene i pengespillforskriften § 38.
- (19) For organisasjoner som er forhåndsgodkjent etter pengespillforskriften § 38 begrenser pengespilloven § 19 hvilken del av organisasjonens virksomhet som kan finansieres med overskudd fra pengespill. Selv om § 19 regulerer bruk av overskudd fra pengespill som tilbys etter pengespilloven § 18, må pengespilloven § 19 etter Lotterinemndas syn også gjelde generelt for bruk av overskudd fra pengespill. Det følger av § 19 at pengespilloverskudd ikke kan finansiere *«oppgaver som ved lov er lagt til offentlige organer eller virksomhet som utføres på vegne av offentlige organer»*.
- (20) Lotteritilsynet har lagt til grunn at overskudd fra pengespill ikke kan finansiere virksomhet som kommer offentlige oppgaver til gode. Ordlyden i pengespilloven § 19 innebærer at det er oppgaver som ved lov er lagt til det offentlige eller virksomhet som utføres på vegne av offentlige organer, som ikke kan finansieres med pengespilloverskudd. Dette er også tydeliggjort i Innst. 163 L (2021-2022) s. 8-9 hvor ordlyden «virksomhet som kommer det offentlige til gode» bevisst ble fjernet fra § 19 under behandlingen i Stortinget, med den begrunnelse at ordlyden var for kategorisk, da virksomheten til mange frivillige organisasjoner kommer det offentlige til gode.
- (21) Lotterinemnda legger derfor til grunn at organisasjoner som utfører oppgaver som ved lov er lagt til det offentlige eller utfører virksomhet på vegne av det offentlige, ikke kan få tilskudd til denne virksomheten etter forskrift om spilloverskuddet til Norsk Tipping.

- (22) Spørsmålet for Lotterinemnda er dermed om klagers virksomhet knyttet til kompetansesenteret utfører en oppgave som ved lov er lagt til det offentlige eller utfører virksomhet på vegne av det offentlige, jf. pengespilloven § 19.
- (23) Kompetansesenteret jobber ifølge hjemmesiden for at brukeres og pårørendes erfaringer tas i bruk i tjenestene innenfor feltene psykisk helse og rus. Senteret samler, systematiserer og formidler kunnskap fra brukeres og pårørendes erfaringer og fra fagfeltet. Senteret er formelt eid av Mental Helse, og har et eget styre.
- (24) Hovedmålsetningen til kompetansesenteret er ifølge tilskuddsbrevet å «styrke brukeren, samt fremme brukermedvirkning slik at brukerperspektivet ligger til grunn for tjenestetilbudet innen psykisk helse».
- (25) Klager har selv fremhevet at brukermedvirkning er en lovfestet rettighet. Dette følger av lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter. I pasient og brukerrettighetsloven § 3-1 er pasient eller brukers rett til medvirkning lovfestet. Tilsvarende er pårørendes rettigheter lovfestet i § 3-3.
- (26) Ifølge klagen skal ikke klager først og fremst snakke om brukerne, men med dem. Senteret er satt til å forsyne pasient- og brukertjenestene med kunnskap (brukerkunnskap og pårørendekunnskap) slik at tjenestene skal få styrket brukerperspektivet og dermed sikre brukermedvirkning.
- (27) Slik Lotterinemnda forstår formålet med kompetansesenteret er dette opprettet for å sikre brukermedvirkning innenfor feltene psykisk helse og rus. Det i seg selv ingen lovbestemt oppgave at dette skal gjøres ved å innhente informasjon fra brukere/pårørende og systematisere den, men arbeidet som utføres ivaretar likevel en lovpålagt oppgave, som er å sikre brukermedvirkning.
- (28) Lotterinemnda vil i denne sammenheng også se hen til organisasjonens finansieringsmodell. Kompetansesenteret har fått øremerkede tilskudd fra Helsedirektoratet for 2022 over statsbudsjettet for å oppnå visse målsetninger. Ifølge tilskuddsbrevet 2022 var utbetalingen på 11 577 080 kroner for drift av senteret. Det betyr at driftskostnadene til senteret er 100 prosent finansiert av det offentlige. Helsedirektoratet skriver i tilskuddsbrevet 2022 at formålet med tilskuddsordningen er å «å styrke brukeren, samt fremme brukermedvirkning slik at brukerperspektivet ligger til grunn for tjenestetilbudet innen psykisk helse». Det står også at Helsedirektoratet ved vurderingen av søknaden om tilskudd har lagt vekt på «tildelingskriterier, søknadens budsjett, forventet måloppnåelse og fremdriftsplan». Helsedirektoratet forutsetter videre at «aktiviteten ved senteret reflekterer tilskuddsbrevets innhold».
- (29) Klager har selv forklart i klagen at tilskuddsbrevets mål, oppgaver og målgruppe legges til grunn for virksomheten til senteret.
- (30) Lotterinemnda finner det derfor klart at Helsedirektoratet ønsker å oppnå mål knyttet til brukermedvirkning innenfor rus og psykisk helse ved finansieringen av kompetansesenteret. Dette underbygges av at senterets virksomhet fullt ut er finansiert av Helsedirektoratet, og at det stilles klare krav til måloppnåelse og rapportering i henhold til tilskuddsbrevet. Nemnda legger dermed til grunn at senterets virksomhet utfører en oppgave som ved lov er lagt til det offentlige og at virksomheten utføres av eller på vegne

av det offentlige, jf. pengespilloven § 19. Det kan følgelig gjøres fradrag i fordelingsgrunnlaget for disse kostnadene.

- (31) På bakgrunn av det ovennevnte kommer Lotterinemnda til at det er korrekt av Lotteritilsynet å trekke kompetansesenterets driftskostnader på 11 255 548 kroner fra fordelingsgrunnlaget. Tilsynet har gjort ytterligere justeringer i fordelingsgrunnlaget som ikke er påklaget, og har korrigert fordelingsgrunnlaget fra 98 939 654 kroner til 91 468 060 kroner. Nemnda har ingen innvendinger mot disse ytterligere korrigeringsene.

Konklusjon

- (32) Lotterinemnda finner etter en konkret vurdering av sakens opplysninger at Lotteritilsynets vedtak skal opprettholdes.

Vedtak

Klagen tas ikke til følge.

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur